Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 5. januarja 2023 - Leto XXXIII, št. 1

MATERINŠČINA JE »KINČ PREDRAGI« TUDI V PORABJU

Zamejska gospodarska koordinacija
stran 3

»En sam človek ne more nekše čüdeže napraviti«
stran 4

Tak tenko kak božo tejlo
stran 8

MATERINŠČINA JE »KINČ PREDRAGI« TUDI V PORABJU

»Živéjo aj vsa lüstva, ki žmetno čakajo na dén ...« Verze Prešernove Zdravljice v prestavitvi v porabsko slovensko narečje je na začetku lanskoletne slovesnosti ob dnevu samostojnosti in enotnosti Republike Slovenije v Slovenskem domu zapela porabska srednješolka *Štefanija Dravec.* Povabilu monoštrskega slovenskega generalnega konzulata in Prekmurskega društva generala Maistra se je 19. decembra odzvalo lepo število gostov z obeh strani meje, uvodoma jih je pozdravila generalna konzulka *Metka Lajnšček.*

Predstavljena »govoreča knjiga« vsebuje 57 prekmurskih knjižnih besedil, ki so bila prvič ozvočena

Gostiteljica se je spominjala plebiscita pred 32 leti, ko se je velika večina Slovencev odločila za neodvisnost. *»Dobili smo svojo državo, samostojno Slovenijo, okrog katere se lahko povežemo vsi Slovenci doma in zunaj meja,«* je poudarila diplomatka, ob tem pa izrekla spoštovanje do porabskih Slovencev, ki so kljub mačehovskim zgodovinskim okoliščinam ohranili svojo narodno pripadnost, kulturo in materinščino. Prav jezik je najmočnejši most med Porabjem in Slovenijo, ki se dviguje prek prekmurskega narečja, je ob sklepu dejala generalna konzulka in v nadaljevanju programa najavila predstavitev knjige *Prekmurščina, kinč predragi.*

Uvod v razmišljanja o vlogi in položaju prekmurskega narečja je podal monoštrski Komorni zbor Zveze Slovencev s prekmursko pesmijo Domov v slovenski kraj. Velik uspeh je požel porabski gimnazijec *Máté Labritz* s svojo interpretacijo zgodbe o ustvarjenju porabskih Slovencev, ki jo je povedal v pristnem gornjeseniškem govoru.

Višja svetovalka za porabsko šolstvo *Valentina Novak* je v nagovoru najprej priznala, kako pomembno je zanjo, da se je po študijskih letih znašla v Porabju, kjer ljudje še govorijo nekdanje, avtohtono prekmursko-porabsko narečje. O govoreči knjigi Prekmurščina, kinč predragi je povedala, da z njo poskušajo avtorji in uredniki prispevati k ohranjanju izvornega jezika, krepiti narodnostno zavest ter ohranjati etnološke posebnosti in ljudsko izročilo. *»Želimo informirati najširši krog ljudi o zgodovini prekmurskega jezikovnega prostora tudi izven prekmurskih meja ter ne nazadnje spodbujati nastanek besedil v prekmurščini,«* je dejala soavtorica publikacije Valentina Novak. Dodala je še, da želijo s knjigo v Porabju nagovoriti mlade, da bi iskali znanje o jeziku svojih staršev in starih staršev – posledično tudi njihovem lastnem jeziku.

'Kristošmarija!' se je prestrašila. 'Ka de, če de Baug vüdo, kelko decé mam?' – Máté Labritz je povedal zgodbo o materi, ki je svoje porabske otroke skrila pred Bogom

Pobudo za nastanek publikacije na 112 straneh je dalo Prekmursko društvo generala Maistra po nekem obisku v Porabju, smo izvedeli od predsednika združenja *Marjana Fariča.* Izid knjige pri založbi Mladinska knjiga – s podporo slovenskega ministrstva za kulturo in pomurskih občin – je označil kot krono večletnih prizadevanj svoje organizacije. *»Knjiga je vsebinsko zasnovana tako, da nagovori najširši krog bralstva. Kljub temu pa je vsebinsko korektna, kajti pripravila jo je skupina znanstvenikov,«* je dodal Marjan Farič in poudaril, da v tem primeru nikakor ne gre za spodbujanje retrogradnega procesa, da naj bi se v Prekmurju uporabljalo samo domače narečje – le-to namreč obravnavajo kot neločljivi del slovenske kulture.

Avtor koncepta knjige, redni profesor na slovenistiki ljubljanske Filozofske fakultete *dr. Hotimir Tivadar* je povedal, da prinaša knjiga 57 prekmurskih knjižnih besedil, ki so bila prvič ozvočena (interpreta sta bila večinoma *Boštjan Rous* in *Suzana Panker*). *»Interaktivnost je pomembna značilnost publikacije. Zvočni posnetki so na ključku, objavili smo najrazličnejše spletne povezave, na voljo pa je tudi koda QR s celotno vsebino knjige,«* je sodobno zasnovo knjige opisal profesor Tivadar. Ob zvočno interpretiranih besedilih najdemo na ključku tudi péte prekmurske pesmi, tako naj bi imeli učitelji na enem mestu zbrano gradivo za ponazoritev prekmurskega narečja. Tudi v Porabju, kjer so založniki knjige podarili dvojezičnim in narodnostnim šolam, več izvodov pa je prejel tudi generalni konzulat v Monoštru.

Slovesnosti v Slovenskem domu so se udeležili številni gostje z obeh strani meje, med njimi slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss, predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács in predsednik Državne slovenske samouprave Karel Holec

Po predstavitvi nedavno objavljene knjige je na namišljeni govorniški oder stopila državna sekretarka vladnega urada vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu *Vesna Humar* ter publikacijo označila kot krasen projekt. Kot je izpostavila, je za večino Slovencev materni jezik neko slovensko narečje, knjižnega jezika pa se naučimo med izobraževanjem. Opozorila je, da je potrebnega še veliko razmisleka o tem, kako naj bi se lotili poučevanja slovenščine zunaj meja Slovenije, *»da bo znanje, ki ga bodo učenke in učenci odnesli s sabo naprej v življenje, dobro, trdno, učinkovito, in da jim bodo dana orodja, s katerimi bodo lahko uspešni v tem spreminjajočem se svetu.«*

Govornica je ob tem poudarila, da predstavljajo socialno-ekonomske razmere prav tako pomembno okoliščino. Zato je pozdravila objavo prvih razpisov v sklopu porabskega gospodarskega razvojnega programa, ki ga financira Slovenija, oziroma nedavno ustanovitev Zamejske gospodarske koordinacije.

Na koncu prazničnega popoldneva sta porabska šolarja – po stari domači navadi – »pofriškala« vse prisotne, torej jim s škropljenjem vode zaželela zdravja in izobilja v prihajajočem novem letu. Slovesnost sta s prekmurskima ljudskima pesmima v džezovski izvedbi zaokrožila *Dejan Berden* na klavirju in Marjan Farič na saksofonu. *(Slika na 1. strani: »Zbrali smo vse gradivo, ki je učiteljem na voljo na enem mestu,« je pojasnil strokovni urednik knjige dr. Hotimir Tivadar (ob njem višja pedagoška svetovalka Valentina Novak in srednješolka Štefanija Dravec)*

-dm-
foto: Silva Eöry

Zamejska gospodarska koordinacija

Po zgledu manjšinske kmetijske koordinacije AGRASLOMAK je zaživela Zamejska gospodarska koordinacija. Pobuda za ustanovitev je prišla s strani zamejskih organizacij, da bi se tako slovenske gospodarske organizacije v vseh sosednjih državah medsebojno povezovale in sodelovale.

Sporazum o ustanovitvi Zamejske gospodarske koordinacije sta 13. decembra 2022 v Lipici poleg predstavnikov zamejskih organizacij podpisala tudi minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Matjaž Han ter minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon.

V Lipici so predstavniki slovenskih zamejskih gospodarskih organizacij iz Avstrije, Hrvaške, Italije in Madžarske slovesno podpisali dogovor o ustanovitvi Zamejske gospodarske koordinacije. Dogovor sta podpisala tudi minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Matjaž Han in minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon

Minister Han je dogodek označil za zgodovinskega, saj sporazum prvič povezuje vse vključene slovenske zamejske gospodarske organizacije in matično državo. Dejal je, da vidi ta usklajeni pristop kot enega od odgovorov na vprašanje, *»kako lahko dosežemo sinergijo pri spopadanju z izzivi našega časa in priložnostmi, ki nam jih daje okolje, v katerem živimo; kaj moramo storiti doma in kaj zunaj matične domovine, da bomo lažje obvladali poslovne izzive v skupnem regijskem gospodarskem prostoru.«* Minister Han je spregovoril tudi o tem, da ima Slovenija kar 30 % svoje trgovinske menjave s sosednjimi državami, za kar so v veliki meri zaslužne tudi zamejske gospodarske organizacije. *»Zamejstvo smatramo za naravno gospodarsko zaledje Slovenije,«* je bil jasen minister Han, opozoril pa je tudi na pomembno vlogo zamejstva pri spodbujanju meddržavnega sodelovanja in gospodarstva ter samega regionalnega razvoja obmejnega območja.

Minister urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Matej Arčon je poudaril, da dogodek predstavlja začetek tesnejšega sodelovanja gospodarskih struktur slovenskih manjšin v vseh štirih sosednjih državah. Izpostavil je dva pomembna vidika, in sicer ohranjanje skupnega slovenskega narodnega in kulturnega prostora ter krepitev skupnega gospodarskega prostora, pri čemer lahko kot most pri poslovanju s sosednjimi državami pomembno vlogo odigrajo zamejski gospodarstveniki. Minister je poudaril, da gre za obojestranski interes: *»Pomembno je, da o Slovencih zunaj meja ne razmišljamo le v kontekstu vprašanja, kako jim država lahko pomaga, temveč tudi, kako oni lahko pomagajo matični državi z vzpostavljanjem vezi in ustvarjanjem poslovnih priložnosti.«*

Dogodek sta ministra označila tudi kot odličen zgled medresorskega sodelovanja, saj sta k ustanovitvi koordinacije pomembno prispevala državni sekretar na ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo Dejan Židan in državna sekretarka na uradu vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu Vesna Humar.

Koordinacija, ki jo sestavljajo Slovenska gospodarska zveza v Celovcu, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem in Slovensko-hrvaški poslovni klub, Slovensko deželno gospodarsko združenje, ki deluje v Italiji, ter Razvojna agencija Slovenska krajina, naj bi okrepila zavest o skupnem slovenskem gospodarskem prostoru.

V imenu Razvojne agencije Slovenska krajina iz Porabja je sporazum podpisal direktor agencije Tamás Kovács in v nagovoru izpostavil pomembnost razvojnega programa, ki ga podpirata tako Madžarska kot Slovenija. Povedal je, da so *»vsi ti programi namenjeni razvoju gospodarstva, ki pa neposredno vpliva tudi na narodno skupnost. Želimo postati skupnost z gospodarsko osnovo in primerno infrastrukturo, ki zagotavlja perspektivo in prihodnost za mlade. Sam ocenjujem, da je ta hip za nas najpomembnejši program spodbujanja gospodarske osnove avtohtone slovenske narodne skupnosti na Madžarskem, ki omogoča mikro, malim in srednjim podjetjem, da ob pomoči Slovenije nadgradijo svojo proizvodnjo oziroma dejavnost. Posebno pomembno se mi zdi, da bi mladi v Porabju postali aktivni podjetniki, ki bi imeli vizijo in bi našo skupnost s svojimi idejami in znanjem opolnomočili.«*

Pomembnost gospodarskega razvoja je za našo skupnost izrazita. To dokazuje tudi to, da smo se slovesnega podpisa udeležili tudi generalna konzulka in predstavniki porabskih Slovencev ter mladi gospodarstveniki iz Porabja. Zgodovinski dogodek je potekal v Lipici, kjer so si udeleženci lahko ogledali tudi tamkajšnjo kobilarno z njenimi izjemnimi lipicanci.

Andrea Kovács

Pod Srebrnim brejgom ...

... smo na obej krajej blatni v nauvo leto staupili. Depa, prva se je tau zgodilo, nauva predsednica R Slovenije se je prisegala, kak de njeno delo vögledalo. Že prvi den njene nauve službe, če tomi leko tak povejmo, so go policajge nut na birovijo zglasili. Pravijo, aj bi na enoj funkciji nekaj lejt nazaj s pejnezi neka nej najbole pošteno naprajla. Nika nauvoga, leko povejmo. Kak vögleda, v politiki nega človeka, ka bi nej kaj na vesti emo. Tau že kak nekša slovenska politična folklora vögleda. Depa, njajmo zdaj tau, ka si prve lejpe dnejve v mladom leti ne pokvarimo.

Kak bi z neba dar dojprileto, so prejgnji glavaške vözglasili: v leti 2023 de minimalna plača za 100 evronov vekša. Gda se tau ma zgoditi, se eške ne vej, depa, trno lepau se čüje. Leko, ka se takše ma zgoditi, ka penzije so skur dober teden prva na račune prišle. Nej 5. den v mejseci, eške prva je leto 2022 preminaulo, so si penzionisti odejnoli pa za eden kratki čas enjali na tau broditi, kak račune plačajo. Gda od pejnez pa računov gučimo, neka nejde tak, kak bi moglo iti. V mejseci decembri je »osnovna košarica« menje vrejdna bila, kak je tau eške v novembri bilau. Najprva, ka sploj tau »osnovna košarica« znamenüje? Tisti košar ali košarico s krüjom, mlejkom, olijom, melov, cukrom napunimo. Tak se vözračuna, kak drago je tisto, ka lidam črvau napunjava. Kak povejdano, v slejgnom mejseci je »osnovna košarica« nej tak draga bila. Depa, eške itak za njau globko v žepko trbej sejgniti. Pacin pa dizel k tomi kcuj trbej dati. Slovenci pa Slovenke eške trno dobro paunijo, ka za časa pandemije je eden liter pacina 1 euro košto. Ja, paunijo, ka je korona kriza naredla. Ta nauva Ukrajina kriza zdaj vse kontra tomi dela, ali pa nesterni škejo, aj bi tak bilau. Kakoli se že godi, v decembri sta pacin pa dizel lapau »dojspadnola«. Če bole po domanje povejmo, kak vsikši razmej, za 50 litrov 5 evronov menje trbej plačati. Po nekšni projekcijaj aj bi vse vküper eške bole »spadnolo«. Pacin aj bi 1,28 evrona prišo. Tau pa je skur telko, kak je pred časom Ukrajina krize bilau. Zatoga volo se v Sloveniji ne čaka tak na velke, kak de stoj na smučaj naredo. Najbole vsikši drugi torek v mejseci se čaka, kda vödajo, za kakše pejneze do se avtoni napajali.

Ovak pa december ene svoje tradicije v pokojnom leti tö nej tanjau. Na konci vsikšoga leta se najbaukši športniki, športnice pa ekipe razglasijo, tau se po krajinaj ranč tak naredi. Pa se lidge razglasijo, steri so preminaučomi leti neka dobroga ali velkoga kcujdjali. Pa se najde takše tö: Slovenec in Slovenka leta 2022! Depa, zatoga volo, ka v decembri je telko vsega bilau, se od toga v taum leti zvej, sto de za tau razglašeni ali razglašena. Vse bole se čüje, ka te lidi bi sploj nej trbelo razglasiti. Pravijo, kak se že vej, steri lidge bi tau mogli biti. Tisti 250 000 Slovenk pa Slovencov, ka na pragi srmaštva živejo ali pa so že v srmaštvo sünjeni bili. Tisti lidge, steri sploj eške leko živejo, morajo Slovenci pa Slovenke leta 2022 biti. Nemo zdaj nika tadale o numeraj dojdavali, ka komi lagvo ne grata. Na, kak smo optimistično začnili, zdaj pa ... Gvüšno, ka ne smejmo tak zgotoviti. Murska Sobota de eno križišče menje mejla. Na njom de se v kraugi vozilo. Krožišče se tomi pravi. Že nin 15 lejt so si od njega brodili, samo so eške tadale brodili. Nauvi varaški župan ranč na taum mesti je z autonom nesrečo emo. Zdaj krožišče gvüšno bau, gda glavaš na svojoj kauži nevolo sproba. Kak pravijo, za vse je neka dobro gé.

Naš Srebrni brejg si je ranč na 31. december na velke odejno. Nisterni so znauva razgalsili, ka ranč na nauvoga leta den velka povauden pride. Čako je, čako, depa, niške na njega nej čunaklin privlejko. »Dobro je, dobro,« si je zdejno, »zato lidge vsikšoj noriji več ne vörvlejo. Dobro je tau, dobro!«

Miki Roš

PREKMURJE

Zoltán Gábor

Na lendavskom gradi so konec preminaučoga leta ob stoletnici slikarovoga rojstva odprli retrospektivno likovno razstavo z naslovom Zoltán Gábor (1922-2010), slikar samote. Razstavo, stero so pripravili v Galeriji-muzeju Lendava (GML), sta notpokazala in odprla umetnostni zgodovinar in kustos Atilla Pisnjak pa direktor GML Dubravko Baumgartner. Ob toj priliki je urednica knjige predstavila ške zbirko Gaborovih vöodabranih pisem z naslovom Valakihez kell hogy szóljunk.

Zoltán Gábor se je naraudo leta 1922 v Lendavi. Po zgotovleni osnovni šauli se je šau naprej šaulivat v Zagreb in Budimpešto. Čiglij je v Zagrebi, gé je obiskoval Akademijo za likovno umetnost, tüdi živo vse do svoje smrti, je biu z Lendavo furt fejst povezani. »Vsepovsedi je furt gučo, ka je on lendavski likovni umetnik. Svojomi rojstnomi varaši je posveto tüdi zgodovinsko tablo Štirje letni časi, stero umetnostna zgodovina prepoznava kak njegov najbole fontoški slikarski opus, steri opozarja na iracionalnost zgodovine,« je povedo Dubravko Baumgartner.

Tak kak je dobro znau vrteti čopič, je znau tüdi pero za pisanje. Izbor 13-tih pisem, stere je zdaj vodau Zavod za kulturo madžarske narodnosti, je bil leta 1982 vödani v knjigi, zbirki esejov, z naslovom Golob pismonoša (Postagalamb). V njoj je Zoltán Gábor napiso likovne kritike svojih sodobnikov in likovnih umetnikov, naslauvo pa jih je na lendavskoga umetnika in svojoga dobroga pajdaša Istvána Gálicsa. Na naslovnici sta simbolično nakejpana goloub, večkratni motiv na Gáborovih kejpih, pa metül, steri je biu Gálicsov simbol.

Silva Eöry

Marijana Sukič – dobitnica nagrade »Za narodnosti«

»EN SAM ČLOVEK NE MORE NEKŠE ČÜDEŽE NAPRAVITI«

V preminauči novinaj smo pisali o tom, ka je Marijana Sukič dobila priznanje »Za narodnosti«, najvišešo državno odlikovanje, stero za fontoške dosežke na narodnostnom področji podeljuje madžarska vlada. *»Prva bi se rada zahvalila vsem tistim, steri ste mi gratulejrali ali prek Facebooka ali pa tak, ka smo se srečali. Tak brodim, ka je tau priznanje rejsan fontoško gé, vej pa ga je vogrski rosag dau, vogrska vlada. Tau je lepa plaketa, pod stero je podpisani Viktor Orbán, s stero je nej priznano samo moje delo, liki delo Slovencov. Kak sam že večkrat pravla, pa tak brodim, je tau nej samo nagrada zame, mojo persono, tau je priznanje za vse tiste, s sterimi sam v slednji 30 lejtaj vküper delala ali pri novinaj ali na Zvezi Slovencov ali pri kakši skupini, kak je folklora sakalovska bila ali kak je zdaj komorni zbor v Varaši. Tau je priznanje za vse tiste, s sterimi smo vküper delali. Sigdar tak mislim, ka en sam človek ne more nekše čüde napraviti. Kak že pravijo, ka ena sama lastovica tö sprtoletja ne prinese, tak en sam človek ne more nekše čüdeže napraviti. Trbej več lidi, trbej tau, ka znamo vküper delati, ka vsi nekak gnako ščemo in iste cilje mamo. In tak pravim, ka en mali falat te nagrade pripada vsem tistim, s sterimi sam zadnji tresti lejt vküper delala,«* je prva pravla Marijana Sukič, stero je za priznanje predlagala Državna slovenska samouprava: *»Njim tö vala, ka so se sploj spaumnili na tau, ka bi namé predlagali za tau priznanje. Vala tüdi Slovenski zvezi, vej pa znamo ka tü je tak gé, ka eno leto za tau priznanje oni nekakoga vöodaberejo in predlagajo, drügo leto pa Državna slovenska samouprava. Dapa te si vsigdar zgučijo in se zglijajo, ka se te drüga organizacija tö strinja s predlogom. Brodim, ka je kakšo svojo rejč povedala tüdi slovenska zagovornica v vogrskom parlamenti Erika Kőleš Kiss, tak ka vala tüdi njej.«*

Marijana Sukič prejkvzeme priznanje od državnega sekretarja Miklósa Soltésza

Marijana Sukič, steroj sta v imeni Viktora Orbána priznanje prejkdala državna sekretara Miklós Soltész in Attila Fülöp, se spominja, kak je bilau na prvi podelitvi toga priznanja, gda sta ga leta 2000 daubili nekdešnji sekretarki Zveze Slovencev na Madžarskem Irena Barber in Irena Pavlič: *»Te je na podelitev leko vcuj šlo več lidi kak zdaj. Z Varaša smo te z enim kombijom šli. Te je priznanje v zidini parlamenta prejkdau sam predsednik vlade Viktor Orbán. Tam je ambient lepši biu kak v Bolgarskom kulturnom centri, gé zadnja lejta pripravlajo tau prireditev, je pa zatau razpoloženje zdaj bole takše domanje bilau. Vse je bilau lepau božično okinčano. Tüdi lejpi kulturni program je biu. Tri mlade Bolgarke so spopejvale dvej bolgarskivi pesmi. Fajn gé, če znaš slovenski, te leko razmejš besedilo, tekste od pesmi, stere so popejvale. Ena je bila čista podobna kak tista naša Domau, domau v slovenski kraj. Pa tüdi državni sekretar, nej je meu dugi guč, je za vsakšo manjšino neka ejkstra pravo, ka go je v leti 2022 dosegnilo. In tisto mi je tak lepau bilau, ka je pri Slovencaj pravo tau, ka se je v Sakalovcaj naša kapejla lepau obnovila. In on sam je biu cuj, gda so go posvečali. Kakkoli ka sam dja že 30 lejt v Varaši, sam iz Sakalovec doma.«*

Dobitniki priznanja od vseh 13 narodni skupnosti pa državna sekretarja Attila Fülöp in Miklós Soltész

Sogovornici se je povidlo tüdi tau, ka so se na njau spomnili tüdi te, gda je slovenski generalni konzulat pripravo sprejem pred dnevom samostojnosti in enotnosti, pa ji je državna sekretarka *Vesna Humar* prejkdala en velki püšeu rauž: *»Nej san sploj čakala, ka mo mogla vö ta naprej titi. Če lažemo ali nej, vsakšomi dobro spadne, če te nekak prizna. Meni je dobro spadnilo, gda mi je gospa državna sekretarka čestitala. Vemo, ka je ona tüdi iz naših vod prišla, vej pa je duga lejta novinarka bila ob granici, na drügi strani Slovenije, tak ka je mejla stike s Slovenci v Italiji. In čestitka od stanovskoga kolega ti ške baukše spadne, kak če bi jo dobila od kakšoga drügoga politika. Pa tüdi püšeo je trnok lejpi biu.«*

Štiri mesece po tistom, ka je šla v penzijo, Marijana Sukič pravi, ka je do zdaj nej glij mejla dosta cajta, ka bi v toj penziji tüdi uživala. Znamo, ka ške furt pomaga pri novinaj, vej pa lektorera tekste, steri so napisani v domanjoj rejči. *»Skur vsakši den sam malo prišla v pisarno. Do decembra sam za Radio Monošter delala tüdi napovedi o tom, ka vse bralci v novinaj leko prešteje, zdaj pa toga nemo več delala. Tüdi za soboški radio, Radio Murski val, sam več kak tresti lejt v pondejlek zazrankoma furt gučala o tom, ka vse se godi na Vogrskom pa v Porabji, zdaj pa tüdi tau delo tanjam. Moram se navčiti, kak si čas vövtalati. Zdaj rejsan vüpam, ka mo več cajta mela tüdi za tau, ka mo vsikši den malo pejški šla. Zadnje kedne sam nej ojdla, vej pa več ali menje lidge znajo, ka sam eno operacijo mela, ščitnico (pajzsmirigy) so mi völičili. Drügo ka si ške želejm pa je, ka mo leko več štejla, vej pa sam do tega mau največ vnoči štejla, tau pa je nej glij najbaukše, tüdi za oči nej. Rada bi tüdi malo več med lidi ojdla in se pogučavla z njimi,«* je ške obečala Marijana Sukič, steroj ške gnauk gratulejramo za tau velko državno priznanje. *(Kejp na 1. strani: Generalna konzulka Metka Lajnšček (levo) in državna sekretarka Vesna Humar (desno) sta čestitali dolgoletni odgovorni urednici našega časopisa Marijani Sukič ob madžarskem državnem priznanju za narodnosti)*

Silva Eöry

»Božične so venak najlepše pesmi«

Lani 18. decembra, na štrto adventno nedelo so v trej porabski cerkvaj po svetoj meši držali adventno-božične koncerte. Komorni pevski zbor Slovenske zveze z Monoštra je spejvo na Gorenjom Seniki in v Števanovci (v tajoj drügoj cerkvi so se nutpokazali domanji šaularge tö), v Sakalauvci pa je gorstaupo Mejšani pevski zbor Avgust Pavel z Gorenjoga Senika.

»Vsi pravijo, ka so božične pesmi najlepše, vej pa pašejo cuj k svetki,« nam je v sakalauvskoj cerkvi povödo zborovodja MePZ ZSM Avgust Pavel, Ciril Kozar, šteri se je s pesmarami na koncert pripravlo že od geseni

»Slovenska zveza vsakšo leto organizéra božične koncerte po porabski vesnicaj. Zavolo koronaviruša smo, žau, v slejdnji dvej lejtaj tau nej mogli včiniti. Zdaj, s tejmi koncerti želejmo porabskim vörnikom pomagati, ka bi se med poslüšanjom adventni in božični pesmi düševno nalekli na svetke,« nam je pred koncertom v sakalauvskoj cerkvi povödala sodelavka Zveze *Lilla Bugán* in cujdala, ka je bila soorganizatorka toga koncerta Slovenska narodnostna samouprava Sakalovci.

Gorenjesenčarski pesmarge so spejvali zvekšoga porabske pa drüge slovenske adventne in božične pesmi, de smo pa od nji čüli edno dojobrnjeno francusko in edno vogrsko nauto ranč tak. *»V repertoari mamo že nika staroga, vsakšo leto se pa nika cujvčimo,«* je po koncerti začno pripovejdati zborovodja *Ciril Kozar. »Pesmarge smo tak, ka svetke vsikdar prva mamo. Mi se moremo že prva včiti, vej pa – gda so že svetki – se pesmi več ne moremo navčiti tak brž. Gda v djeseni začnemo vaje, že malo premišlavamo na advent pa božič tö. Znamo, ka nas dostakrat zovéjo tü v Porabji pa indrik tö. Gda svetki pridejo, moremo pesmi že znati,«* nam je raztomačo prejdjen senčarski pesmarov.

»Adventne pa božične pesmi so tak napisane, ka cüj k svetkom pašejo,« smo eške čüli od Cirila. *»Adventne naute nam gučijo, kak čakamo božič, božične pa nam naprejpokažejo té lejpi svetek. Če bi božično pesem vleti spejvali, bi nej lejpa bila. Zdaj pa, ka je té čas prišo, se že vsakši tak pripravi, vsakši tau čaka, vsakšomi je lepau in ta pesem je fejst lejpa. Vsi pravijo, ka so božične najlepše pesmi, vej pa pašejo cuj k svetki.«*

Zborovodja senčarskoga mejšanoga zbora je gvüšen, ka je v cerkvi spejvati nika sploj lejpoga. *»Cerkev je že za tau napravlena, ka aj se človek v njej dobro počüti, ka je bliže Baugi. V cerkev zatok pride, ka bi nika lejpoga doživo. Drugo pa, ka je glavno v cerkvi, ka je ponavadi dobra akustika. Na leki je spejvati pa lepau se čüje. In te má človek dosta-dosta bole volau spejvati.«* Predsednik zbora *Laci Bajzek* je istino dau Cirili Kozari. *»V cerkvi je vsikdar lepau spejvati, zatok tö, ka je zdaj božič, najlepši svetek. Mi se na tau dosta pripravlamo, pa zatok spejvati tö lepau znamo. Takšoga ipa je tau en dar, šteroga mi sebi pa vörnikom podarimo.«*

Komorni zbor Slovenske zveze iz Monoštra je adventno-božični koncert pod vodstvom Tomaža Kuhara zaspejvo na Gorenjom Seniki (na kejpi) in v Števanovci

Na konci koncerta v sakalauvskoj cerkvi je osem (mlajši pa starejši) moškov poseba vöstanilo, uni že en par lejt ejkstra tö gorstaupijo. Zaspejvali so dvej stari slovenski božični pesmi, šterivi je za moški zbor prejkspiso Ciril Kozar. *»Med nami moškami gestejo trnok dobri glasi, s šteri leko kaj vöprinesémo tö. Radi smo, če mamo priliko, ka ejkstra, moški sami kaj zaspejvamo,«* nam je za konec povödo predsednik Laci Bajzek.

Zdaj, gda smo po porabski cerkvaj pá čüli spejvati pesmare Slovenske zveze, smo leko gorprišli, ka nam je tak fejst falilo na svetkaj v preminauči dvej lejtaj, gda smo zavolo viruša nej mogli poslüšati božične koncerte. Vej pa, kak pravijo, gda se v cerkvi lepau spejva, se nebesa nad vörnikami tö malo oprějo.

-dm-

Petdeset let Društva za varstvo in vzgojo ptic Slavček Beltinci

Društvo za varstvo in vzgojo ptic Slavček Beltinci zaznamuje petdeset let delovanja. V zadnjem desetletju se število članov društva zmanjšuje, kar je značilno tudi za druga sorodna društva v Sloveniji, je povedal predsednik društva Izidor Lebar. Velika večina članov, ki prihajajo tako iz prekmurskih kot prleških občin, je starejših, le dva sta stara do petnajst let, nekaj pa jih je med 15 in 35 leti. Decembra se člani udeležujejo državne razstave ptic, januarja pa svetovne razstave, ta bo v Italiji.

Člani društva skrbijo tudi za ptice, ki živijo na prostem, saj jim pozimi nastavljajo hrano, spomladi pa postavljajo valilnice. Vsako leto v beltinskem gradu organizirajo društveno razstavo sobnih ptic. Tudi letos je bilo na ogled 250 ptic članov društva, je še razložil Izidor Lebar in dodal, da so na tokratni razstavi sodelovali tudi člani Društva gojiteljev ptic Zasavje. V petdesetih letih so organizirali že več kot štirideset društvenih razstav, trikrat pa tudi državno razstavo. Obiskovalci si na razstavah lahko ogledajo kanarčke, papige in druge ptice, pa tudi nekaj eksotičnih ptic.

Na razstavah si lahko obiskovalci ogledajo kanarčke, papige in druge sobne ptice

Besedilo in fotografija Jože Gabor

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Dobro, če vejmo

Če vejmo, sto je smetje tazlüčo, tiste stroške on mora vöplačati, depa k tauma ali svedoka ali kejp ali film moramo meti, gde se vidi oseba.

V Somboteli občina dosta problemov pa stroškov ma s tejm, ka edni smetje, gdeta dejo, samo tak tazlüčejo. Še tak tö, če je posauda za smetje paulak njij. Najüše je tau, gda se smetje v gosterdja pa v seče zlüča, zato ka tau se tam nabira pa samo te opazimo, gda djeseni listje dolaspadne. Tau smetje se dosta bola težko vtjüppobere kak tisto, stero je na ledini ali na asfalti tazlüčeno, pravi vodja SZOVA d.o.o.-ja, zato ka seča notra zaraste. Vladni urad na mejsec tak pet, šest klicov dobi od lüstva, steri nutrazglasijo, ka so tazlüčeno smetje opazili. Potejn delavci urada najprvin tau poglednejo, ka sto je lastnik tiste parcele. Če občina, te oni odpelajo, če nej, te pismo pošlejo tistoma, čidna je parcela, aj se pobriga, ka se smetje vküppobere pa odpela. Še tak tö, če je nej on tazlüčo, depa če se ne vej pa more svadočiti, sto je tazlüčo, tašoga reda lastnik parcele mora cejle stroške vöplačati. Tak ka sistem obstaja, kak bi trbelo pa kak leko tau problemo rejši, depa največkrat je tau nej tak naletja kak vögleda.

Od sombotelske občine k Szovi mejsečno šest, sedem naročilnic dobijo, tau vsikšo paut tak 2-3 vöre traja dočas se smetje vküppobere pa odpela. Smetja ka se tazlüča je leko od 20 kil do več ton, kama že nakladača tö morajo naraučiti. Sreča, tašo se samo rejdko zgodi, največkrat od 50 do 400 kilogramov smetja je tisto, ka morajo spucati.

Lani so vsevküp 67 gezero 170 kilogramov smetja vküppobrali, največkrat sprtolejt pa vleti. Kak strokovnjak pravi, ta bojna je Don Quijotova bojna. Več smetja odpelejo, več smetja se tazlüča. Rešitev bi samo tau bila, če bi več kamer bilau pa fejst bi štrafali tiste, steri smetje talüčejo.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Dan samostojnosti in enotnosti

Pred dnevom samostojnosti in enotnosti je v Ljubljani potekala državna proslava. »Danes praznujemo dan samostojnosti in enotnosti, ko smo se skupaj odločili živeti v svoji državi, pa vendar se to ni zgodilo čez noč. Ta odločitev je bila sad tisočletnih prizadevanj za gradnjo dveh stebrov slovenske suverenosti, prvi steber je vedno predstavljala demokratična ureditev družbe, v kateri smo vsi med seboj enaki,« je v uvodu povedal slavnostni govornik, predsednik vlade Robert Golob, in dodal, da drugi steber predstavljata kultura in slovenski jezik.

23. decembra 1990 je skoraj 95 odstotkov državljank in državljanov glasovalo za samostojno Slovenijo. »To je bil dan enotnosti, to je bil dan, na katerega smo lahko upravičeno ponosni in ki sta nam ga takrat zavidala in nam ga še danes zavidata vsa Evropa in ves svet, ker smo se o tej pomembni odločitvi zmogli poenotiti,« je povedal Golob. Po njegovih besedah se je enotnost v državi pozneje nekako ohranila pri vključevanju v evroatlantske povezave, EU, NATO in pri prevzemu evra ter vstopu v schengen, potem pa »je začela stvar nekoliko pešati. Pred leti je naše kraje prečkalo skoraj pol milijona beguncev – migrantov, ki so iskali boljše življenje zase. In mi smo kot odgovor začeli postavljati ograje, najprej na meji, potem ograje v svojih glavah, danes vemo, da ograje ne delujejo, zato jih podiramo,« je navedel primer in dodal še enega – covid-19. »Tudi takrat smo začeli zidati zidove, postavili smo zidove na meje, postavili smo zidove med občine in postavili smo jih v svoje domove. Ogradili smo se od sodržavljanov, ogradili smo se od prijateljev, bližnjih. Danes smo se odločili, da bomo s covidom živeli kot odprta družba,« je nadaljeval in dodal, da odpovedovanja bližnjim in prijateljem ne bo več. Spomnil je tudi na vojno v Ukrajini, ki je celotno Evropo pahnila v veliko krizo, tudi energetsko in prehransko, s čimer sta se tako vlada kot Evropa po njegovem mnenju odločno spopadli.

DELO IN DOGODKI ZVEZE

Likovno ustvarjanje

Slovenski dom v Monoštru je tudi letos dal priložnost ustvarjalcem, da predstavljajo svoja dela, skozi leto smo gostili več različnih razstav.

12. maja smo organizirali Otvoritev razstave umetniških del, nastalih na 19. mednarodni likovni koloniji v Monoštru v soorganizaciji Občine Monošter in Galerije-Muzeja Lendava v Slovenskem kulturnem in informacijskem centru v Monoštru. Strokovno predstavitev likovnih del je podal umetnostni zgodovinar Atilla Pisnjak, razstavo pa je odprla generalna konzulka RS v Monoštru Metka Lajnšček.

Letos je potekala že 21. mednarodna likovna kolonija, kjer je ustvarjalo 10 umetnikov iz Madžarske, Slovenije, Hrvaške, Argentine in Italije. Pridružili sta se ji tudi dijakinja in študentka iz Porabja. Strokovni vodja kolonije je bil Feri Gerič. Odprtja razstave, nastalih na 21. likovni koloniji, smo pa imeli 25. novembra v slovenskem domu.

Na 49. mednarodnem likovnem taboru mladih, na katerem so ustvarjali udeleženci iz Slovenije, Italije, Avstrije in Porabja. Ustvarjalni teden je bil zaključen z razstavo iz nastalih del mladih likovnikov.

25. avgusta je bila otvoritev razstave digitalnih kolažev Zbiralec podob v Slovenskem kulturnem in informacijskem centru v Monoštru. Razstavljal je slovenski umetnik Brut Carniollus, na otvoritvi je sodelovala skupina Marko banda.

Literatura in jezik

V organizaciji Zveze smo v letu 2022 predstavili naslednje knjige:

- »Slovenska zamejska književnost od Trsta do Porabja« - literarni večer z istim naslovom je potekal v soorganizaciji Generalnega konzulata RS v Monoštru. Na prireditvi sta sodelovala tržaški pisatelj Marij Čuk ter prevajalec in publicist Dušan Mukič iz Sombotela. Z avtorjema se je pogovarjala predsednica ZSM Andrea Kovács. V okviru dogodka je bil predstavljen tudi književni natečaj z naslovom Porabske litere, ki ga razpisujeta Zveza Slovencev na Madžarskem in Slavistično društvo Prekmurja, Prlekije in Porabja.
- Zveza Slovencev na Madžarskem je 10. novembra organizirala predstavitev knjige Norme Bale z naslovom Ptice dronovke/Ftice dronovke v Slovenskem domu v Monoštru. Z avtorico knjige se je pogovarjal urednik Franc Just. Predstavljeno knjigo je v porabsko narečje prevedel Dušan Mukič.

9. marca smo skupaj s Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota organizirali pravljični večer za odrasle tokrat v Etični hiši v Sakalovcih, kjer so nas v pravljični svet popeljali sodelavke murskosoboške knjižnice Vesna Radovanovič, Metka Celec in Ana Sušecter dijak monoštrske gimnazije Máté Labritz. Za glasbeno popestritev dogodka je poskrbela dijakinja Taja Časar.

V Slovenskem domu v Monoštru je 2. junija v organizaciji Pokrajinske in študijske knjižnice Murska Sobota, s sodelovanjem Zveze Slovencev na Madžarskem potekala prireditev z naslovom Poletno literarno potovanje. V okviru programa so sodelavci knjižnice pripravili kratek program, direktorica Klaudija Šek Škafar pa je podelila priznanja za opravljeno Slovensko bralno značko Potujoče knjižnice v Porabju.

Programi za otroke

Mladi so tisti, ki bodo v prihodnosti nadaljevali naše delo, in sicer ohranjali porabske tradicije in jezik. Zato moramo mi poskrbeti na to, da tudi oni imajo programe in si lahko izberejo to, kar jih najbolj zanima. Zato smo na koncu februarja in začetku marca organizirali šolo v naravi na Rogli, ki so se je udeležili Učenci višjih letnikov iz DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku in DOŠ Števanovci ter dijaki, ki se učijo slovenski jezik na monoštrski Gimnaziji svetega Gotarda in Srednji strokovni šoli Béla III. Glavni namen tabora je bilo ponuditi učencem in dijakom, ki se učijo slovenski jezik, nekaj novega. Ob smučanju smo za učence pripravili

E SLOVENCEV V LETU 2022

tudi jezikovne delavnice, ki jih je izvajala višja svetovalka Valentina Novak.
18. maja, ob svetovnem dnevu

čebel sta ZSM in RA Slovenska krajina pripravili program z naslovom PRIDNI KOT ČEBELE, ki je potekal na Slovenski vzorčni kmetiji. Pridružili so se nam malčki iz dvojezičnih vrtcev Gornji Senik in Sakalovci, ki so se predstavili s kratkim kulturnim programom. Z njihovo pomočjo smo nasadili medovite rastline ob vzorčni kmetiji, s pomočjo porabske čebelarke pa smo iztočili tudi sveži med. Programa sta se udeležili tudi ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu dr. Helena Jaklitsch in generalna konzulka RS v Monoštru Metka Lajnšček.
Ekskurzija z naslovom Od Rabe do Drave je bila namenjena učencem v Porabju, ki se učijo slovenski jezik. Glavni cilj ekskurzije je bil, da bi porabski zamejski učenci pridobili stik s slovenskim jezikovnim okoljem, spoznavali slovenstvo in hkrati med sabo tkali še trdnejše vezi, ki jih negujejo z jezikom. Dogodek sta organizirali Zveza Slovencev na Madžarskem in Zavod RS za šolstvo.
Med 15. in 20. avgustom so potekale 14. jezikovne počitnice za porabske učence v CŠOD Breženka v Fiesi. Letos se jih je udeležilo 33 učencev iz Porabja. Med 21.-26. avgustom je potekala 50. mednarodna likovna kolonija mladih v Vuzenici v soorganizaciji OŠ Vuzenica. Kolonije so se udeležili trije učenci DOŠ Števanovci.
V pravljičnem mesecu decembru je porabske malčke obiskal Miklavž v Slovenskem domu. Člani MIŠKINEGA gledališča so nas odpeljali v pravljični svet s predstavo Čisto (ne)navadno darilo, nato so se s kratkim programom Miklavžu predstavili tudi naši malčki.

Podpora mladim

Zveza Slovencev na Madžarskem si od nekdaj prizadeva, da bi podpirala mlade na njihovi poti pri izobraževanju v slovenščini. Letos so se za nadaljevanje šolanja v Sloveniji odločili trije dijaki. Pri Zvezi jih podpiramo z mesečno štipendijo. Poleg tega pomagamo tudi učencu gornjeseniške dvojezične osnovne šole, Denisu Wachterju pri njegovem športnem udejstvovanju v Sloveniji, saj od letošnjega leta igra pri Nogometnem klubu Mura in to nalaga veliko dodatno finančno breme njegovi družini.

Zahvala

Tudi v letu 2022 smo uspešno sodelovali s slovenskimi društvi in narodnostnimi samoupravami pri različnih kulturnih prireditvah v Porabju in na Madžarskem. Poleg tega imamo dobre stike z drugo krovno organizacijo na Madžarskem, z Državno slovensko samoupravo, z Generalnim konzulatom RS v Monoštru in z zagovornico Slovencev v madžarskem Parlamentu. To velja tudi za določene zamejske organizacije in institucije v Italiji, Avstriji in na Hrvaškem.
Vse naše prireditve smo lahko tudi v letošnjem letu uresničili s finančno pomočjo iz Slovenije in Madžarske. Posebej se zahvaljujemo Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Uradu predsednika vlade Madžarske in Javnemu skladu Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
Vsem našim cenjenim pomočnikom, sodelavcem in podpornikom se zahvaljujemo za soustvarjanje naših lepih programov, prireditev in delavnic. V pričakovanju in upanju, da vam bomo tudi naslednje leto lahko ponudili pestre in bogate vsebine, se veselimo novega leta, novih izzivov in programov skupaj z vami! Naša želja je, da bi bilo leto 2023 prijazno do vseh nas, da bi po svetu hodili brezskbno in živeli v obilju vsega dobrega, predvsem objemu narave in v družbi najdražjih ob lepih knjigah in izvsrtni glasbi ...
V imenu Zveze Slovencev na Madžarskem vam želimo SREČNO, USPEŠNO in ZDRAVO leto 2023.

Lilla Bugán,
sodelavka Zveze

... DO MADŽARSKE

Plače v zdravstvu se bodo dvignile za 11 odstotkov

V zadnjih dneh leta 2022 je premier Viktor Orbán podpisal odlok vlade, ki zagotavlja dvig plač v zdravstvu tako zdravniškim kot strokovnim in drugim delavcem. Na začetku januarja sta vlada in zdravniška zbornica podpisali pogodbo, na podlagi katere se bodo plače zdravnikov dvignile za 11 odstotkov. Bruto plača zdravnika začetnika bo znašala 687 tisoč forintov (okoli 1700 evrov), zdravnika s petindvajsetletno prakso pa milijon 650 tisoč forintov (4100 evrov). Zdravniki s štiridesetletno prakso bodo zaslužili 2 milijona 380 tisoč forintov (okoli 6000 evrov). Strokovnim delavcem (medicinske sestre, zdravstveni tehniki ipd.), prav pri teh je največje pomanjkanje v bolnišnicah, bo vlada plače uredila v dveh etapah. Njihove plače bodo dvignili s 1. julijem 2023 in s 1. marcem 2024. Po drugem krogu dviga plače naj bi povprečna plača medicinskih sester dosegla 37 odstotkov povprečne zdravniške plače, je poudaril državni sekretar Bence Rétvári.

Kdo je največ(krat) govoril v parlamentu?

V maju je bila konstitutivna seja novega madžarskega parlamenta, v katerem so bili nekateri poslanci zelo aktivni, med njimi pa je tudi 16 takih, ki do konca leta niso spregovorili niti enkrat. Največkrat je nastopil in najdlje govoril državni sekretar notranjega ministrstva, odgovoren za zdravstvene in socialne zadeve, Bence Rétvári, ki je spregovoril 210-krat in govoril več kot 14 ur in 30 minut. Sledi mu opozicijski politik, član zelene stranke LMP, László Lóránt Keresztes, ki je 113-krat prosil za besedo in skupno govoril več kot 11 ur. Na tretjem mestu je poslanec krščanskih demokratov Lőrinc Nacsa, spregovoril je 108-krat, kar je trajalo skoraj 10 ur.
Med tistimi, ki v novem parlamentu sploh niso spregovorili, je tudi podpredsednik vlade Zsolt Semjén, ki je sicer ob strani premierja večkrat sodeloval na zasedanjih parlamenta, toda za besedo ni prosil niti enkrat.

TAK TENKO KAK BOŽO TEJLO

Letos sem prvo paut z Zoltánom Horváthom, po iži Šolinim iz Števanovec pripovejdo, zato ka nje nikdar nej trbej nagučavati pa dobro pripovejdajo. Prejšnjo srejdo, leko bi pravo zadnjo lajnsko srejdo, gda sem nutra na njigva dvera staupo, sem se malo zbojo. Najprvin sem tau mislo, ka nekak me je znoro, zato ka Zoli so fejst pripovejdali z nekakim. Depa nej, gda sem v künjo staupo, te sem se že malo pomiro, nikoga nej bilau pri njij, telefonirali so.

- Zoli, etak konca leta si človek malo vsigdar nazaj misli na staro leto, kakšno je bilau, ka je bilau dobro, ka nej. Ka mislite vi od leta 2022?

»Najprvin mi tau napamet prišlo od leta 2022, ka je velka söjča bejla, depa mi smo srečo meli, pri nas je nej bejla tak velka kak po Vogrskom. Tam tadola, kak sildje tak trava, vse je vöposenilo pa te zavolo toga še sena nej bilau. Pri nas, Baugi hvala, je dosta sena bilau, dosta sena so zbalerali pa odpelali tö. Prvin se je dostakrat zgaudilo, ka so zbalerali te veltje okraugle bale pa te je pulonje töj ostalo pa sprnelo. Letos je tašo nej bilau, Vogrin je vse odpelo na Gorenji Senik, ta, gde konje ma. Te Vogrin je iz Kecskeméta prejšo na Senik, tam si je ram tjöjpo. On je pravo, ka doma pri njij pavri maro odavajo zato, ka sploj nika sena nega. Pri nas je tau velka sreča, kak koli velka söjča je, itak ne zgori vö trava, zato ka pri nas je ridjajca pa tau vlago bola drži. Tam na Alföldi, tam je dobra zemla, dobra pejsečna, depa če nega deža, te tam tak nagnauk vse vözgori.«

- Kak je pa bilau pri nas sadje?

»Sadja je nej bilau, depa trno že ranč nede, zato ka če človek kaulak gleda, drejvge je vse taposenilo, zato ka je staro. Nauve pa ne moreš saditi zato, ka samo tak je leko obraniš od divjačine, če je zagardiš, depa tau vejš, ka košta. Prvin je töj telko sadja bilau, vse fele, ka so s kauli vozili na odajo, še v Rusičko so odtec vozli.«

- Ka mislite od bojne med Rusijo in Ukrajino?

Šolin Zoli so ranč telefonirali, gda sem v njino künjo staupo

»Tau bi nikdar nej brodo, ka v Evropi bojna baude, pa tau tü nej, ka tak dougo de stala, pomalek že eno leto. Tau je prejk mauči, kelko kvara djeste, pa nej je samo tam kvar, gde strejlajo, litji po cejlom svejti je nevola, tak drago je gratalo vse, ka tau že ranč vöplačati nemo mogli. Pa te še tisti srmacke, steri zavolo bojne morajo v drügi rosag titi, aj mir majo, tau je še najbola strašno.«

- Cejne so se - najbola bencina, plina pa elektrike - zdignile, kak tau vas dosegne?

»Mena, hvala Baudji, petnajset, dvajsti litrov bencina dojde na leto, zato ka mena samo v kosilnico trbej. Plina dosta tü ne nücam, na leto tak tri, štiri plinske jeklenke (gázpalack), telko ka si tjüjam po sobotaj pa nedelaj.«

- Tau bi ranč nej mislo, ka vi tjüjate, vej pa cejli keden vam djesti domau k rami vozijo.

»Mena zato zarankoma, večer pa gda ne vozijo, v soboto pa v nedelo, tü trbej djesti. Dja vejm tjöjati, dja še langaš, palačinke, lepény spečem, zato ka dja sem se od matere navčo. Sploj rad šman djejm, djajcovoga. Edna ženska tak dober, žmani šman gvüšno ka ne vej naprajti, kak ga dja napravim. Vejš, ka še pečem? Perece, depa nej v peči, v špajerti. Tak ga redim, kak mi je mati kazala, na dva tala ga vzemem pa ga spletem. Vejš, kak je dober, kak dobro dene (diši), nej ka bi se hvalo, depa od mojoga pereca baukšoga sem še nikdar nej djo. Dödöle tö taše redim, ka edna ženska taše nikdar ne napravi, mesau vöskobacam, pržgano župo redim, djajcovo, pfu... kak je tau dobro. Tak ka mena se tau sploj ne šte, če mi tjöjati trbej, dja rad tjöjam.«

Šolin ram stodji na lejpom mesti pod gauškov

- Vi, kak zdaj pravite, baukše djesti stjöjate, kak ga vam vozijo.

»Tau gvüšno, ka pržgana župa je nej taša kak moja pa drügo tü nej. Riža pa tarhonya, ka iz Varaša mi pripelajo, tisto je tak meko kak majter, tisto ne moreš grabiti, zato ka se maže, depa ka si dja napravim, tisto se razsipava.«

- Vejte, ka bi še nevola bila? Če bi nej bilau elektrike.

»Jaj, tau bi velka nevola bejla, gda malo sfali, človek svejčo vožge, depa tak dja nika ne vidim. Posfejta nejmam na patroli, zato, ka so se mi strli, depa če bi ga emo, tisti tö slabo svejti.«

- Če bi nej bilau elektrike, te bi televizijo tö nej mogli gledati?

»Televizija name ne briga, dja že več lejt, ka sem go nej nutrazakapčo, pa dvej televizije mam. Dja samo radio poslüšam, samo Kossuth radio, zato ka tau je najbaukši radio. Vsakše pau vöre mi hirek (poročila) gučijo pa vsakši popodne se začne ta oddaja, ka Vcuj povejte vi tö, prejk telefona stokoli leko tapovej tau, ka misli. Tau je sploj dobro, vejš, tam človek, ka vse leko čöje. Istina, dostakrat sem zato čameren, gda Fidesz šinfajo, tejm komuništarom nikdar nika ne dojde, vej pa gda so oni pelali rosag, ka so naprajli, nika nej. Depa daj mena valati, Fidesz dobro pela, če bi Fidesz nej bejo, vogrski rosag bi že nin nej bejo.«

- Ka mislite, drügo leto ka čaka na nas?

»Pa velka söjča baude, še vekša, kak je letos bejla. Zima še baude januara pa februara, depa velkoga mraza že nede, tak ka snejg nede trbelo odmetavati. Kak gnauksvejta, ka den do dneva so ga odmetavali. Bojna drügo leto še gvüšno ka baude, tak brž mira nede. Cejne do se fejst zdigavale še tak, ka že zdaj je vse fejst drago. Vej pa edna mala žemla osemdeset forintov košta, krü rženi, steroga dja tjipüvlam, pau kile košta 600 forintov. Tau je sploj dober kröj, te kröj pa pet žemle mena na cejli tjeden dojdejo. Tak ka pulonje kröja pa tri žemle v zmrzovalnik dejem pa te, gda mi trbej, te se lopau goraodpistijo pa te friško leko djejm. Tau istina, gda mi obed pripelajo, dostakrat dajo falaček krüja tü, depa tau je rejsan falaček, zato ka dvakrat ga v lampe deješ. Dja ne vejm, kak leko tak fejst špara, vej pa za te obed nej malo plačüvamo. Pa če bi še tau vido, gda mesau dobimo, ranč bi nej dau valati, vej pa tak tenko je kak božo tejlo.«

Zoli pravijo, ka televizijo sploj ne gledajo, liki vsigdar radio poslüšajo

- Kakšno željo bi meli za nauvo leto?

»Tau, aj človek zdravje ma pa djesti, ka je potrejbno, nika drügo nej trbej, nej zlata, nej pejnez.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Skrak reke Soče (Isonzó) smo, zmejs na njoj tö. Že smo pred časom pisali, kakša velka bitja so se v časi prve velke bojne kaulak nje godila. Velki slovenski pesnik Simon Gregorčič je v sebi vedo, kak bau. Leko povejmo, ka je vizionar biu, gda v njegvoj trno poznanoj poemi Soči leko tau tö najdemo: Tod sekala bridka bodo jekla in ti mi boš krvava tekla... Dühovnik pa pesnik je istino emo. Leta 1906 je premino, bojna se je osem lejt potejm začnila. V štiri pa pau lejtaj je 16 miljaunov mrtrvi cejla velka bojna terdjala, prejk 21 miljaunov je ranjeni ostanolo, od toga polonje invalidov za cejlo življenje je iz bojne prišlo. Mi na Soči ostanemo. V dvanajsti bitjaj na fronti je prejk 300 gezero sodakov mrtvi ostanolo, med njimi je 10 gezero Slovencov bilau. Depa, od te tragedije na slovenskoj zemli ene numere eške bole strašno vögledajo. 20 gezero Slovencov so na obej krajaj fronte vöodagnali. 230 gezero Slovencov pa je zavolo bojne s svoje zemle odišlo. Emigrejrali so, kak bi gnes tomi prajli. Zdaj pa si samo leko brodimo, kakša velka tragedija je tau bila.

Sredpolje je slovenska ves na Talanskom. Tam najvejkšo graubiške spadnjeni na fronti skrak Soče je pokopani. Čunte 100 187 sodakov so tam svoj slejgen počinek najšle. Moramo vedeti, ka takša velka graubišča so se po bojni naprajla. Skrak fronte so grobe gor odkopali pa mrtve na eno mesto odnesli. Po nekšni računaj aj bi vse vküper kaulak 250 takši vekši ali menjši graubišč bilau

Taverne so najvejkši objekti pod zemlau bile. Zvekšoga so nut v živo skalo bile napravlene. Na kilometre rovov (járat) so v skale naprajli, v tavernaj so sodacke čakali, aj se granatejranje zgotovi. V nji so padarge ranjenim prvo pomauč davali, noge pa roke vkraj rezali. V nji so granate meli tö. Gnes je tau žmetno vözračunati, kelko dela je za vse tau trbelo. Na fotografiji iz tistoga časa leko vidimo, kak so tau sodacke »na roke« delali

Eške gnes se na velke leko vidi, na steri mestaj so se sodacke držali, živeli, v špitalaj ležali pa mejrali. Vsega toga je nej mogauče prešteti, telko vsega se je naprajlo. Delali so je Avstrijci pa Talani tö.

Kak smo že v zadnji novinaj pisali, na soški fronti nej samo eno bitje bilau, v dvanajsti bitjaj je Soča krvava tekla. Linija fronte se je »gibala« es pa ta. Vcejlak skrak varašov pa vesi je šla pa tö visko gor v gore. Najviše je na goro Krn prišla. Na 2224 mejtre visko so plezili, štüke tagor vlejkli.

Na bitja pa nas ne spominjajo samo taverne, bunkeri, rovi pa »železo« tö nej. Mladi sodacke so domau pisma pisali. Iz nji se leko tapršte, kak njim je bilau, kak so trpeli. Ranč na Krni se je mladi slovenski sodak Alojz Praprotnik za Talane mogo bojnati. Tak je 8. septembra 1915 domau piso: »Vsikši den grmlanca od štükov se čüje, ka se zemla trausi. Ge sam beteže n, vsigdar samo ta ležim. Od tejc se lapau kaulakvrat leko vidi. Najbole večer, gda spodkar pod nami Bovec gori. Tau je ranč tak, kak bi v maurdje ognja gledo.« Ranč goreči varaš Bovec nam od toga pripovejda, ka ga je Alojz doj s Krna gledo. Deveti den, kak je tau domau piso, je premino. Bitja skrak Soče so že štiri mejsece lidi vmardjala. Na fronti se je vsefele godilo. Od toga nam 8. junija 1915 Ivan Uršič piše. Zaprav, svojim domanjim je piso: »Kak se je den naredo, smo tadale šli. Kaulak devete vöre so nas prejgnji dojstavili. Mogli smo pokazati, ka vse s seuv mamo. Kapetan nam je povedo, ka dva sodaka dvej konzervi gestija sta pogela, sterivi sta za rezervo bile. Povedo je, ka tak včasin njiva dojstrlijo, ka sta nej komande baugala. Zapovedo je, steri aj pükše vzemejo pa pred nami so njiva dojstrlili. Mogli smo njiva zakopati, po tejm smo tadale mašejrali.« Sto bi gnes vedo, kelko sodakov je tak bojno zgotovilo. Gvüšno, ka nej malo. Moramo vedeti, ka oficerge so ali Talani ali Avstrijci bili. Tihinci so Slovencom komando držali. Uni pa so se na svojoj zemlej edni prauti drugim bojnati mogli. Vejmo, velke slovenske krajine so Talani meli, eške vekše so pod Monarhijo bile. Uni so svoje »šparali«, drugi so za nji v smrt šli. Tak leko v enom pismi tapršteno tau tö: »Mi nji vö iz dreka vlečejmo, uni pa na prvo bojno črto nas naganjajo.«

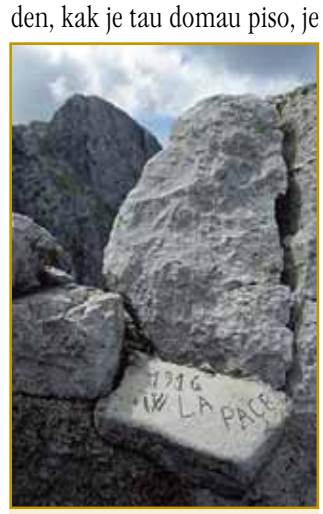

Nepoznani sodak je v talanskoj rejči nut v kamen vrezo: Viva la pace-Aj živé mer. Pod krvavim Krnom je tau bilau

Gnes so v nisterni tavernaj muzeji napravleni. V nji se leko vidi, kak so v nji živeli, ka vse se je delalo. Ta fotografija je v muzeji Sabotin bila napravlena. V nji leko dosta istinskoga vidimo, ka njim je v tisom časi trbelo. Eške gnes se v zemlej pa na njoj dosta vsega iz bojne leko najde, čunte bujti sodakov tö

Na Krni je iz bojne dosta »železa« ostanolo. Planinci leko tau skur na vsikšom stopaji vidijo. Depa, že nin tresti lejt regula vala, ka nika se ne smej s seuv nesti. Inda so tau na velke delali pa odavali. Na fotografiji se leko vidi, ka je od granate ostanolo. Ta je že dugo mrtva, v zadnji peti lejtaj pa so na mestaj najvekšoga bitja najšli kaulak 20 gezero »živi« granat, zmejs eške mine pa bombe tö. »Živa granata« znamenüje, ka eške nej eksplodejrala

Generali, cesarge pa krali bi se li pa li tadale bojnali. Prausnim sodakom so bitja za glavaše že davnik vse više prišla. Od toga nam ta fotografija pripovejda.

Miki Roš

PRESEK PRETEKLIH STOTIH LET

Podobno kot na začetku lanskega leta se tudi tokrat podajmo na nevsakdanje popotovanje v času. Iz preteklih stotih let izberimo tiste letnice, ki imajo letos okrogli jubilej, in izluščimo nekaj utrinkov, ki so bili za ta leta še posebno značilni v Sloveniji in na Madžarskem.

Začnimo z letom **1923**, ko je pretežni del Slovencev živel v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Od julija do septembra je v Posavju potekala največja stavka slovenskih rudarjev med obema svetovnima vojnama, medtem ko so se avgusta katoliški verniki zbrali na svojem zadnjem, 5. shodu v Ljubljani. Istega leta so v prestolnici ustanovili Slovenski etnografski muzej.

V Kraljevini Madžarski (brez kralja) so takrat na otoku Csepel blizu Budimpešte postavili prvi radijski oddajnik v državi, od glavnega mesta do vasi Alag pa se je na poskusno vožnjo odpeljala prva lokomotiva z dva tisoč konjskimi močmi konstruktorja inženirja Kálmána Kandója. Na slovesnosti ob 50. obletnici združitve Budimpešte so premierno predstavili skladbi Béle Bartóka in Zoltána Kodálya.

Leta **1933** se je bližala koncu velika svetovna gospodarska kriza, v kateri je v Dravski banovini (na večjem območju današnje Slovenije) število zaposlenih upadlo za tretjino, več kot tisoč podjetij pa je šlo v stečaj. V Polju (ki je danes predel Ljubljane) so v tem letu odprli prvo javno letališče na Slovenskem, v središču prestolnice pa so zgradili 70 metrov visok nebotičnik.

Avgusta istega leta so v kraju Gödöllő nedaleč od Budimpešte priredili svetovno srečanje skavtov (džembori), v Berlinu pa podpisali trgovinski sporazum, ki je omogočil izvoz madžarske pšenice, rži, ječmena in koruze v Nemčijo. Razglasili so tudi zakon, ki je regentu Miklósu Horthyju dal pravico, da preloži sklic državnega zbora brez pravih časovnih omejitev.

V letu **1943** je bilo ozemlje Slovenije razkosano med tremi okupatorji. Marca so partizani pri Jelenovem žlebu na Dolenjskem dosegli najpomembnejšo zmago nad italijansko vojsko, od septembra do novembra pa je potekala največja nemška ofenziva. Blizu Cerkna je začela delovati partizanska bolnišnica Franja, na nasprotni politični strani pa so položili temelje slovenskemu domobranstvu.

Januarja in februarja 1943 je 2. madžarska armada doživela uničujoč poraz pri reki Don na ruski fronti, zato je vlada oktobra sprejela predhodne mirovne pogoje zahodnih zaveznikov. V kraju Balatonszárszó na bregu Blatnega jezera pa so avgusta madžarski »ljudski« pisatelji skupaj s kalvinistično mladinsko organizacijo priredili odmevno posvetovanje o prihodnosti madžarskega naroda.

Aprila **1953** se je Osvobodilna fronta (OF) preimenovala v Socialistično zvezo delovnega ljudstva (SZDL) Slovenije, zakon o kmetijskem zemljiškem skladu pa je v istem letu predpisal zemljiški maksimum 10 hektarjev. Izšla je odmevna pesniška zbirka Pesmi štirih, posnet je bil priljubljeni zabavni film Vesna.

Maja so na Madžarskem potekale državnozborske volitve, za kandidate Ljudske fronte je glasovalo 98 % volivcev. Julija se je oblikovala vlada Imreja Nagya, ki je odpravila internacije in deportacije, predsedniški svet pa je razglasil delno amnestijo. Avgusta so predali namenu Népstadion, ki je bil domači teren madžarske nogometne reprezentance do leta 2019.

»Čas se ne ukvarja s tem, da bi izpolnil naša upanja; svoje delo opravi in zbeži« (atenski dramatik Evripid)

V letu **1963** so sprejeli novo jugoslovansko ustavo, ki je vzpostavila ravnotežje med centralističnimi in federalističnimi težnjami, med avtorji besedila je bil tudi Slovenec Edvard Kardelj. Jeseni je na javnih zborovanjih v Ljubljani več sto kritično razpoloženih študentov pozivalo slovenske politike, naj javno spregovorijo o perečih vprašanjih. Letališče Brnik je bilo odprto za javni promet.

Aprila istega leta je centralni komite Madžarske socialistične delavske partije (MSZMP KB) izdal odlok o ukinitvi omejitev vpisa na visokošolske ustanove na podlagi porekla. Do 20. avgusta so k madžarskemu elektrifikacijskemu omrežju priključili še zadnjo vas Aporliget, v Budimpešti pa so namenu predali prvi podhod za pešce.

Leta **1973** je bila v Jugoslaviji z novim zakonom omejena svoboda tiska, kasnejši kazenski zakonik pa je poostril kazni za »protirevolucionarno dejavnost« in »sovražno propagando«. Zaradi političnih pritiskov je število članov Zveze komunistov Slovenije do konca desetletja naraslo nad 125 tisoč ali 6,5 % prebivalstva republike – največ dotlej.

Istega leta so na Madžarskem izdali vladni odlok, po katerem so lahko delavci s poklicno šolo po desetmesečnih pripravah brez sprejemnih izpitov nadaljevali izobraževanje na tehniških fakultetah. Novembra so namenu predali naftovod Prijateljstvo II in rafinerijo v kraju Százhalombatta.

Junija **1983** je bila ustanovljena Slovenska pokrajinska škofovska konferenca znotraj podobne jugoslovanske organizacije. Pozimi so se omejitvam pri nakupu bencina pridružile redukcije električnega toka, sledili so poostreni carinski predpisi. Nastopati je začela avantgardna skupina Neue Slowenische Kunst.

Julija istega leta so se stanovanjske najemnine na Madžarskem povišale za 130 odstotkov, novembra pa je začel obratovati prvi reaktorski blok jedrske elektrarne v Paksu. Pred avgustovskim praznikom svetega Štefana so uprizorili prvo madžarsko rockovsko opero, in sicer prav o prvem ogrskem kralju.

Sredi januarja **1993** je neodvisna Republika Slovenija postala članica Mednarodnega denarnega sklada, maja pa še Sveta Evrope. Med leti 1989 in 1993 je zaradi gospodarske krize zaposlitev izgubilo več kot sto tisoč ljudi, veliko zaposlenih pa je bilo predčasno upokojenih.

Decembra 1993 je umrl predsednik prve demokratično izvoljene madžarske vlade József Antall, njegov naslednik je postal Péter Boross iz iste stranke (MDF). Septembra so ponovno pokopali nekdanjega regenta Miklósa Horthyja, ustanovljena pa je bila tudi prva skrajno desničarska stranka MIÉP.

Januarja **2003** je v Sloveniji začela veljati novela zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov, ki je uvedla še bolj restriktivno politiko na tem področju. Marca so se volilni upravičenci na referendumih izrekli za vstop Slovenije v Evropsko unijo in Nato, septembra pa so ukinili naborništvo.

Istega leta so tudi madžarski volivci izglasovali priključitev svoje države k Evropski uniji, in sicer s 83,6-odstotnim deležem volivcev. S preoblikovanjem iz mladinske skupnosti je nastala že druga skrajno desničarska stranka Jobbik, ki je vse do danes v madžarskem parlamentu. Na mestu pogorelega največjega pokritega stadiona so sezidali Športno areno Lászla Pappa.

Februarja **2013** se je v Ljubljani na najštevilčnejšem protestu proti politični in ekonomski eliti zbralo 20 tisoč ljudi. Marca je Tina Maze kot prva Slovenka osvojila veliki kristalni globus na svetovnem pokalu v alpskem smučanju, septembra pa je Slovenija gostila evropsko prvenstvo v košarki.

Od januarja istega leta so na Madžarskem kot upravne enote znova uvedli okraje. Na sredini marca je nenadna ohladitev ohromila dele cestnega in železniškega prometa, junija pa so težave nastale zaradi poplavljanja Donave. Od tega leta je tobačne izdelke možno kupiti le v zakonsko določenih trafikah.

Zdaj je že za nami leto 2022, ki ga je deloma še zaznamovala pandemija koronavirusa, toliko bolj pa ruski vojaški napad na Ukrajino in posledično energetska kriza v Evropi. Ti dejavniki bodo tudi nadalje odločilno vplivali na našo prihodnost, zato lahko le skromno upamo, da bi bilo prihodnjih sto let nekoliko mirnejših, kot je bilo tistih sto za nami.

-dm-

ilustracija: Szilveszter Bartkó

SPORED SLOVENSKIH TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV OD 6. JANUARJA DO 12. JANUARJA

PETEK, 06.01.2023, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:15 Družbeni fenomeni: Trajnostna moda, 11:40 TV-izložba, 11:55 Tarča, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Lahko ohladimo Zemljo? 14:20 TV-izložba, 14:40 Prisluhnimo tišini: Preslišani uspehi, 14:55 TV-izložba, 15:10 Mostovi – Hidak, 15:40 Hej, hej, Šapice! risanka, 15:45 Mulčki, risanka, 15:55 Osvežilna fronta: Nove stvari, 16:20 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! 17:50 Pujsa Pepa, risanka, 17:55 Hej, hej, Šapice! risanka, 18:05 Šef doma z Mašo: Ragu z lignji in črnimi olivami, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Koncert citrarke Tanje Zajc Zupan s Simfoniki, 21:25 OdBita pot: Afrika, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Kinoteka: Vem, kam grem, 0:10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:30 Napovedujemo

PETEK, 06.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:50 Videotrak, 10:00 Ugriznimo znanost, 10:45 Šef doma z Mašo: Govedina Stroganov, 11:00 O živalih in ljudeh, 11:40 Na vrtu, 12:25 Nordijsko smučanje: Sprint klasično, svetovni pokal: novoletna tekaška turneja, 14:10 Biatlon (M): Sprint, svetovni pokal, 16:10 Nordijsko smučanje (M): Novoletna skakalna turneja, svetovni pokal, 19:00 Arktični udori, 19:55 Panorama, 20:15 Gospodarstvo, 20:35 Magnet, 20:45 Primeri inšpektorja Vrenka: Brez zavor 1, 21:35 Ave, Ceza, 23:20 Električne sanje: Miha Kralj, 0:15 Videonoč

SOBOTA, 07.01.2023, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Otroški program, 10:40 Infodrom, 10:55 Skoraj nikoli: Pogodba, 11:25 TV-izložba, 11:45 Ah, ta leta!: Ravnotežje na krožniku, ravnotežje v telesu, 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 Kaj govoriš? = So vakeres? 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:55 TV-izložba, 14:10 Kdo se boji slovenščine? 14:40 TV-izložba, 14:55 Prisluhnimo tišini, 15:10 TV-izložba, 15:30 Rojaki, 16:00 Prostovoljci, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Pujsa Pepa, Risanka, 17:25 Rudi na kolesu, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 20:00 Podarim dobim - igra, ki je prebudila tigra, 21:00 Naša hiša, 22:00 Poročila, Šport, Vreme, 22:30 Sedmi pečat: Maad, moje sonce, 23:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:20 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 1:15 Napovedujemo

SOBOTA, 07.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 8:25 Nordijsko smučanje (Ž): Smučarski skoki, svetovni pokal, 9:25 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 10:25 Alpsko smučanje (M): Veleslalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 11:25 Biatlon (Ž): Zasledovalna tekma, svetovni pokal, 12:25 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 13:25 Alpsko smučanje (M): Veleslalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 14:40 Biatlon (M): Zasledovalna tekma, svetovni pokal, 15:40 Na drugo žogo, 16:40 Nordijsko smučanje (Ž): 15 km klasično - skupinski start, novoletna tekaška turneja, svetovni pokal, 17:35 Nordijsko smučanje (M): 15 km klasično - skupinski start, novoletna tekaška turneja, svetovni pokal, 18:20 Za pogledom, 19:15 Dean Martin, kralj coola, 21:00 Primeri inšpektorja Vrenka: Brez zavor, 21:50 Joker Out, koncert, 23:30 Šport, 1:55 Nordijsko smučanje (Ž): Smučarski skoki, svetovni pokal, 3:30 Videonoč

NEDELJA, 08.01.2023, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:30 Vafljevi srčki, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Koncert citrarke Tanje Zajc Zupan s Simfoniki, 14:50 TV-izložba, 15:05 OdBita pot: Afrika, 15:30 Pa še grd si, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Pujsa Pepa, risanka, 17:30 Bacek Jon, risanka, 17:35 Čez planke: Islandija, 18:30 V petek zvečer, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Primeri inšpektorja Vrenka 2: Nevidni človek, 20:50 Intervju, 21:40 Poročila, Šport, Vreme, 22:10 Največja mala kmetija, 23:40 Za lahko noč: M. Ravel: La Valse, Simfonični orkester RTV Slovenija in En Shao, 0:00 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1:20 Napovedujemo

NEDELJA, 08.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:15 Glasbena matineja: Koncert Orkestra Mandolina Ljubljana, 7:55 Nordijsko smučanje (Ž): Smučarski skoki, svetovni pokal, 9:25 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 10:25 Alpsko smučanje (M): Slalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 11:40 Biatlon: Mešane štafete dvojic, svetovni pokal, 12:25 Alpsko smučanje (Ž): Veleslalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 13:25 Alpsko smučanje (M): Slalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 14:25 Biatlon: Mešane štafete, svetovni pokal, 16:00 Smučarski tek (Ž): Zaključni vzpon, novoletna tekaška turneja, svetovni pokal, 16:45 Smučarski tek (M): Zaključni vzpon, novoletna tekaška turneja, svetovni pokal, 17:25 Novoletni koncert z Dunaja, 20:00 Igra parjenja: Vsem na očeh, 20:50 Žrebanje Lota, 21:00 Umori na podeželju: Sodni dan, 22:40 Adria Blues, 0:10 Videonoč

PONEDELJEK, 09.01.2023, I. spored TVS

6:25 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:15 Družbeni fenomeni: Beg možganov, 11:40 TV-izložba, 11:55 Intervju: dr. Tamara Lah Turnšek, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Prvaki: Skrivnost preživetja, 14:30 TV-izložba, 14:45 S-prehodi: Kulturno društvo Planika iz Kanalske doline, 15:15 Dober dan, Koroška, 15:45 Mumindol, Risanka, 16:05 Z kot Zofka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej, 17:50 Zvit in Zaja: Zaklad, 18:05 Šef doma s Petro: Svinjska rebrca v »ramen juhi«, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Informativno pogovorna oddaja, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Umetnost igre: Nevidna ženska in staranje, 23:15 Glasbeni večer: Koncert iz Méride 2021, Simfonični orkester Freixenet, 0:25 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:50 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:45 Napovedujemo

PONEDELJEK, 09.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:45 Videotrak, 11:40 Dobro jutro, 14:15 Šef doma z Mašo: Ragu z lignji in črnimi olivami, 14:30 Prisluhnimo tišini: Na podeželju za invalide slabša dostopnost izobraževanja, 14:45 Obzorja duha: Sporočilo modrih, 15:40 OdBita pot: Afrika, 16:20 Ljudje in zemlja, 17:30 »1xnih 10«, 18:55 Svetovna zdravstvena organizacija med Kitajsko in ZDA, 19:55 Panorama, 20:15 Črna kronika, 20:35 Magnet, 20:45 Po Turčiji s Simonom Reevom, 21:45 Podjetno naprej, 22:15 Slavnostna akademija ob 130. obletnici Hermana Potočnika Noordunga - Sporočila za Zemljo, 23:15 Videonoč

TOREK, 10.01.2023, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:15 Družbeni fenomeni: Humanitarnost, 11:40 TV-izložba, 12:00 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Prvaki: Družina šteje, 14:30 TV-izložba, 14:45 Duhovni utrip: Hanuka, 15:00 TV-izložba, 15:15 Kanape/Kanapé, 15:45 Vafljevi srčki, 16:05 Firbcologi: O energijah, gozdu in parakolesarju, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Slovenski magazin, 17:50 Niki Vrum, Risanka, 18:05 Šef doma z Mašo: Ragu z lignji in črnimi olivami, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Vsa bitja, majhna in velika, 20:55 Boj za kobalt, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Pričevalci: Franci Feltrin, 1:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:40 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:35 Napovedujemo

TOREK, 10.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:45 Videotrak, 11:00 Dobro jutro, 13:40 Šef doma s Petro: Svinjska rebrca v »ramen juhi«, 14:15 Umetnost igre: Nevidna ženska in staranje, 14:45 Nina Pušlar s spremljevalno skupino in gosti, 16:00 Podarim dobim - igra, ki je prebudila tigra, 17:10 Panorama, 17:25 Koda, 17:40 Magnet, 17:55 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 1. vožnja, svetovni pokal, 18:30 Hokej: SŽ Olimpija - Sij Acroni Jesenice, 1. tekma, finale državnega prvenstva, 20:45 Alpsko smučanje (Ž): Slalom, 2. vožnja, svetovni pokal, 21:45 Deskanje na snegu: Paralelni slalom, svetovni pokal, 22:45 Družinica, 0:20 Kaj govoriš? = So vakeres? 0:45 Videonoč

SREDA, 11.01.2023, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:20 Družbeni fenomeni: Evtanazija, 11:45 TV-izložba, 12:00 Free spirits - Samosvoji: Ruby, Amadea, Luis, 12:30 TV-izložba, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Vsa bitja, majhna in velika, 14:20 Osmi dan, 14:50 Rojaki, 15:15 Mostovi – Hidak, 15:50 Male sive celice, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Družbeni fenomeni: Lepotni ideali, 17:50 Kumijine živalske zgodbice, Risanka, 17:55 Knjižni molj, 18:05 Šef doma s Petro: Bučni falafli na jesenski solati, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Film tedna: Vuhaj, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Profil, 23:20 Družbeni fenomeni: Lepotni ideali, 23:50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:10 Napovedujemo

SREDA, 11.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:10 Videotrak, 9:20 Kanape – Kanapé, 10:05 Dobro jutro, 12:40 Deskanje na snegu: Paralelni slalom, tekma mešanih dvojic, svetovni pokal, 14:05 Biatlon (M): Posamična tekma, svetovni pokal, 15:30 Šef doma z Mašo: Ragu z lignji in črnimi olivami, 15:50 30. mednarodni festival Noči v Stari Ljubljani: Šukar, 17:10 Slovenski magazin, 17:50 Čez planke: Islandija, 18:55 Ozadje švedskega modela, 19:55 Panorama, 20:15 Zdravje, 20:35 Magnet, 20:50 Rokomet (M): Francija - Poljska, svetovno prvenstvo, 22:30 Žrebanje Lota, 22:40 Snežni angeli, 23:40 Minljivost meje, 0:30 Videonoč

ČETRTEK, 12.01.2023, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 TV-izložba, 11:15 Družbeni fenomeni: Maraton, 11:40 TV-izložba, 11:55 Informativno pogovorna oddaja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Prvaki: Zaščita prvakov, 14:30 TV-izložba, 14:45 Slovenski utrinki, 15:15 Težišče – Súlypont, 15:45 Mulčki, Risanka, 15:50 Sobotni krompir, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost, 17:50 Dimitri: Pisane vrečke, 17:55 Skrivni vrt: Čas za pesem, 18:05 Šef doma z Mašo: Školjke na buzaro in na francosko-belgijski način, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tarča, 21:00 Mussolini – fašistični diktator, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Osmi dan, 23:10 Dediščina Evrope: Dantejeva božanska politika, 0:05 Ugriznimo znanost, 0:30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 1:55 Napovedujemo

ČETRTEK, 12.01.2023, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:30 Videotrak, 9:40 Profil, 10:20 Dobro jutro, 12:45 Družbeni fenomeni: Lepotni ideali, 13:30 Šef doma s Petro: Bučni falafli na jesenski solati, 14:05 Biatlon (Ž): Posamična tekma, svetovni pokal, 15:45 Koncert citrarke Tanje Zajc Zupan s Simfoniki, 17:30 Rokomet (M): Slovenija - Savdska Arabija, svetovno prvenstvo, 19:55 Panorama, 20:15 Znanost in tehnologija, 20:35 Magnet, 20:45 25 na uro, 22:40 J. S. Bach: Air (Ana Klašnja in Lukas Zuschlag), 22:45 Slovenska jazz scena: Big Band RTV Slovenija in Štěpánka Balcarová, 23:25 Videonoč

Prikaz živih jaslic pri Porabski domačiji v Andovcih. Dogodek je 23. decembra pripravilo Porabsko kulturno in turistično društvo Andovci

www.park-goricko.org

KRAJINSKI PARK GORIČKO

VABILO NA

Pohod trej kralof na pouti po dolaj pa bregaj v Budincih

SOBOTA, 7. JANUAR 2023, OB 10. URI
PRI VAŠKO-GASILSKEM DOMU BUDINCI (BUDINCI 21)

Pot nas bo od vaško-gasilskega doma Budinci (Budinci 21) vodila skozi gozd in mimo mejnih kamnov do mesta, kjer je nekoč v Budincih stala karavla. Po krajšem postanku se bomo odpravili čez mejo v Porabje, kjer nas bodo v Andovcih pri malem Triglavu pričakali domačini. Po okrepčilu sledi še zadnji del poti do začetne točke pohoda v Budincih, kjer bo topla malica.

Organizatorji prireditve: Kulturno-umetniško društvo Budinci, Kulturno-turistično društvo Andovci in Občina Šalovci.

Prijavnina: 10 € za odrasle in 8 € za dijake in študente. Za mlajše otroke prijavnine ni. Vsak pohodnik prejme toplo malico.

Dolžina poti: 12,4 km

Oprema: Pohodniška obutev in pohodniške palice, nahrbtnik, voda. Zaradi gibanja v obmejnem pasu imejte s sabo osebni dokument.

Prijave: Damjana Nemeš 040 427 404 ali damjanaa.nemes@gmail.com in pred začetkom pohoda.

european greenbelt

pri Rudiju

Praznovanje božiča v sakalovskem vrtcu

ZVEZA.HU

ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
MAGYARORSZÁGI SZLOVÉNEK SZÖVETSÉGE

Porabje
TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

www.porabje.hu